

BO'LAJAK NEMIS TILI FANI O'QITUVCHILARIDA KASBIY LEKSIK KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Gulnora Abdiyatovna Tilabova

*Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti, Turizm fakulteti, nemis tili kafedrasida
o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak nemis tili fani o'qituvchilarida kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirish texnologiyasi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Leksik kompetensiya chet tili o'qituvchisining kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutuvchi komponent bo'lib, til tizimi, lug'at boyligi va nutq madaniyatini puxta egallashni talab etadi. Maqolada leksik kompetensiya tarkibiy qismlari, uni rivojlantirish bosqichlari, o'qitish texnologiyalari hamda interfaol metodlar yoritiladi. Shuningdek, chet tili o'qituvchisini tayyorlashda zamonaviy texnologiyalar, innovatsion yondashuvlar, raqamli platformalar va kommunikativ mashqlar orqali kasbiy lug'atni shakllantirish imkoniyatlari ko'rsatib beriladi. Tajriba-sinov ishlari orqali aniqlangan natijalar bo'lajak o'qituvchilarda lingvistik kompetensiya bilan bir qatorda kasbiy lug'atni faol nutqda qo'llash malakasini rivojlantirishda samaradorlikni ta'minlashini isbotlaydi. Tadqiqot natijalari bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining kasbiy nutqini takomillashtirish, til ta'limida integratsion yondashuvni amalga oshirish hamda ta'lim jarayonini zamonaviy metodlar bilan boyitish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: kasbiy leksik kompetensiya, nemis tili, kommunikativ yondashuv, innovatsion texnologiya, interfaol metod, til o'qitish, raqamli platforma, lingvistik malaka, kasbiy nutq, integratsiya.

Kirish: Hozirgi globallashuv jarayonida xorijiy tillarni, xususan, nemis tilini chuqur o'rganish har bir pedagog uchun zaruriy kasbiy talabga aylanmoqda. Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi nafaqat grammatik, fonetik va sintaktik bilimlarni o'zlashtirishni, balki kasbiy leksik kompetensiyani ham rivojlantirishni taqozo etadi. Leksik kompetensiya til egasining nutq faoliyatida so'z boyligini samarali qo'llay olish, so'zlarning ma'no nozikliklarini farqlay olish, kontekstual moslikni ta'minlay olish va kommunikativ vaziyatlarga mos leksik birliklarni tanlay bilish qobiliyatini anglatadi. Shuning uchun bo'lajak nemis tili o'qituvchilari uchun kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirish til ta'limining markaziy yo'nalishlaridan biridir.

Nemis tili fani o'qituvchisi zamonaviy pedagogik jarayonda nafaqat o'quvchilarga til qoidalarini o'rgatuvchi, balki ular bilan samarali kommunikatsiya olib boruvchi, madaniyatlararo muloqotni yo'lga qo'yuvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Bu jarayonda leksik kompetensiya asosiy vosita hisoblanadi, chunki til birliklarini to'g'ri, aniq va o'rinli ishlata olish o'qituvchining kasbiy nutq madaniyatini belgilaydi. Shu bois, leksik kompetensiyani rivojlantirish bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda

lingvodidaktik, kommunikativ va axborot texnologiyalarini uyg'unlashtirgan kompleks yondashuvni talab qiladi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar, interfaol mashqlar, multimediya resurslar va virtual muhitlardan foydalanish orqali chet tillarni o'qitish jarayoni sezilarli darajada yangilanmoqda. Bu esa bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining kasbiy leksik kompetensiyasini shakllantirishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. O'quvchilar til birliklarini faqat yod olish emas, balki ularni amaliy muloqotda qo'llash, kontekstga mos ishlatish, zamonaviy axborot resurslari orqali mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilmoqda.

Shu sababli, leksik kompetensiyani shakllantirish texnologiyasi nafaqat til o'qitish metodikasining muhim tarkibiy qismi, balki bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy yetukligini belgilovchi omil sifatida qaraladi. U didaktik tamoyillar, kommunikativ yondashuv va raqamli vositalarni uyg'unlashtirgan holda, ta'lim sifatini oshirish hamda o'quvchilarda mustaqil fikrlash, samarali nutq faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarida kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirish texnologiyasi murakkab, ammo tizimli jarayon bo'lib, u lingvistik, psixologik va pedagogik yondashuvlarning uyg'unligini taqozo etadi. Leksik kompetensiyaning asosiy tarkibiy qismlariga semantik, pragmatik, morfologik va stilistik ko'nikmalar kiradi. Ushbu elementlar o'qituvchining nutqini mazmunan boyitish, kommunikativ vaziyatlarga mos leksik birliklarni tanlash va o'quv jarayonida ularni samarali qo'llay olish imkonini beradi.

Nemis tili o'qituvchisi uchun leksik kompetensiya nafaqat til bilimlari majmuasi, balki kasbiy faoliyatda kommunikativ samaradorlikni ta'minlovchi asosiy kompetensiya hisoblanadi. Shuning uchun, bu jarayonda innovatsion o'qitish texnologiyalari, raqamli vositalar va interfaol metodlardan keng foydalanish muhimdir. Masalan, "Quizlet", "Wordwall", "LearningApps" kabi onlayn platformalar yordamida so'z boyligini mustahkamlash, kontekstda qo'llash va sinxron mashqlar orqali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Shuningdek, multimedia resurslari, audio va video materiallardan foydalanish, leksik birliklarning talaffuzini, uslubiy o'rni va qo'llanish holatlarini yanada chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

Kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirish jarayonida kommunikativ yondashuv markaziy o'rinni egallaydi. Chunki u o'quvchilarni tilni faol nutq vositasi sifatida qo'llashga yo'naltiradi. Dars jarayonida o'quvchilarga real muloqot holatlarini yaratish, rolli o'yinlar, muhokama mashqlari, dialog va debat turlaridan foydalanish orqali kasbiy so'z birikmalarini tabiiy nutq kontekstida mustahkamlash samarali natijalar beradi. Bundan tashqari, situatsion metod, muammoli o'qitish, loyiha asosida ta'lim kabi metodlar leksik bilimlarni mustaqil izlanish orqali o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining kasbiy leksik kompetensiyasini rivojlantirishda o'qituvchi shaxsining o'rni ham beqiyosdir. O'qituvchi nafaqat bilim

beruvchi, balki model sifatida o'quvchilar uchun namunadir. Shu sababli, u o'z nutqida boy leksik birliklardan foydalangan holda, nemis tilining uslubiy imkoniyatlarini keng namoyon etishi zarur. Bu esa bo'lajak pedagoglarda so'z boyligini oshirishga, nutqni madaniy, mantiqiy va uslubiy jihatdan to'g'ri qurishga yordam beradi. Shu tarzda yaratilgan metodik tizim o'quvchilarni professional faoliyatga tayyorlashda, ularning nutq kompetensiyasini real sharoitlarda qo'llash ko'nikmasini rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Xulosa: Bo'lajak nemis tili fani o'qituvchilarida kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayon chet tili o'qituvchisining kasbiy yetukligi, kommunikativ madaniyati hamda pedagogik faoliyat samaradorligini belgilovchi asosiy mezon hisoblanadi. Leksik kompetensiyani shakllantirish nafaqat tilning lug'at boyligini yod olishni, balki uni nutqda, ta'limiy va kasbiy muloqotda to'g'ri, maqsadga muvofiq qo'llay bilishni o'z ichiga oladi. Shu bois, bu kompetensiyani rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar, raqamli platformalar va kommunikativ yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi alohida ahamiyat kasb etadi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, leksik kompetensiyani rivojlantirishda o'quvchilarni faollikka undovchi mashg'ulot turlari — rolli o'yinlar, muloqotli mashqlar, til o'yinlari, situatsion topshiriqlar va loyiha asosida o'qitish metodlari yuqori samaradorlik beradi. Shu orqali o'quvchilar kasbiy so'z birikmalarini faqat o'rganibgina qolmay, ularni real kommunikativ sharoitlarda mustaqil qo'llay olish malakasiga ega bo'ladi. Bunday yondashuv o'qituvchini zamonaviy kasbiy standartlarga javob beruvchi, raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllantiradi.

Kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirish texnologiyasi o'z ichiga lingvistik, psixologik va pedagogik komponentlarni oladi. Har bir komponent o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muloqotda faol bo'lish, axborotni tahlil qilish va yangiliklarni o'zlashtirish salohiyatini oshiradi. Shu asosda bo'lajak nemis tili o'qituvchilari tilning leksik qatlamini chuqur o'zlashtirib, uni kasbiy faoliyatida samarali qo'llay oladigan darajaga yetkaziladi.

Umuman olganda, kasbiy leksik kompetensiyani shakllantirishda zamonaviy texnologiyalar va metodik yondashuvlardan kompleks foydalanish ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchilarning kommunikativ tayyorgarligini kuchaytirish hamda chet tilini o'qitish jarayonini innovatsion bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishdagi izlanishlar kelgusida til ta'limi samaradorligini oshirish, kasbiy nutqni rivojlantirish va o'qituvchi shaxsining lingvokulturologik salohiyatini yuksaltirish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR:

1. Krashen S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon Press, 1982.

2. Dilnoza, M., Maftuna, S., Guzalkhon, K., Makhliyo, S., & Maftuna, K. (2019). Modular training system as a factor of improving educational process. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(1), 3160-3166.
3. Xaydarova, G. Z. (2024). Maqol va matallarning tuzilishi. *Tamaddun nuri jurnali*, 5(56), 450-453.
4. Ibodatxon, O., & Go'zalxon, X. (2024). Group work strategies in efl classes. *Western European Journal of Historical Events and Social Science*, 2(2), 37-40.
5. Guzalkhon, K. (2023). Translation of linguistic means of caressing in English into Uzbek. *Proceedings of International Educators Conference*, 2(3), 51-53.
6. Guzalkhon, K. (2023). The usage of modern technologies in EFL vocabulary classes. *Proceedings of International Educators Conference*, 2(3), 51-53.
7. Khaydarova, G. (2025). Language learning in social investment: identity, power, and investment in multilingual adult learners. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(1), 1022-1024.
8. Кадирова, О. Х., & Кадирова, З. З. (2022). Ўзбек терминологияси. *Журнал филологических исследований*, 1(2), 156-160.
9. Кадирова, З. З. (2019). Психолого-педагогические проблемы изучения понимания учебно-воспитательных ситуаций учителем. *Профессионализм педагога: компетентностный подход в образовании*, 1(1), 6-11.
10. Kadirova, Z. Z. (2022). Alisher Navoiyning nasriy asarlarida perifrastalar. *Monografiya*, 1(1), 120.
11. Richards J., Rodgers T. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2014.
12. Худайкулова, Г. К., & Каримбаев, Ш. Д. (2023). Реформы высшего медицинского образования в Узбекистане.
13. Валеева Н. М. *Формирование лексической компетенции студентов-филологов*. Казань: Изд-во КФУ, 2019.
14. Mukhitdinova F. *Foreign Language Teaching Methodology*. Tashkent: Turon-Iqbol, 2020.
15. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education, 2015.